

Děsivé memento éry komunismu

Rozvrácení venkova, rozsáhlé sociální změny ve společnosti, tisíce zničených životů a lidských tragédií, neblahé změny v krajině. To jsou následky jedné zvěle, které pocítujeme dodnes.

Násilná kolektivizace byla otřesnou akcí, která zanechala na českém venkově hlubokou jizvu, jež se dodnes úplně nezacelila. Můžeme v této naší krajině stále pozorovat celou řadu nepřehlédnutelných problémů. Ruiny kdysi kvetoucích statků či chátrající velkokapacitní kravíny patří mezi ty nejmenší.

Mnohem fatálnější byla proměna svobodného sedláka v zaměstnance, nucená proměna jeho a dalších generací ve vztahu k půdě. O to více je potřeba si vážit sedláků, kteří se nenechali zlomit a na rodnou tradici hospodaření dokázali i po čtyřiceti letech opět navázat – a dnes v tomto duchu už vychovávají své nástupce. Aktuálně u nás hospodaří již na 35 % zemědělské půdy. Uvidíme, jestli je to už dostatečný základ, aby se tento model a s ním i jeho materiální a zejména duchovní hodnoty a přínosy mohly stát i v dnešním složitém světě tím určujícím pro budoucí české zemědělství. Pro naši společnost by to bylo velmi žádoucí.

Stejná startovní čára?

Dne 23. dubna roku 1990 byla na základě zákona o soudních rehabilitacích vrácena občanská práva a obnovena důstojnost stíhaným sedlákům. 24. června roku 1991 byl zákonem o půdě určen nárok na vrácení půdy a některé náhrady za ukradený živý a mrtvý inventář. Bylo tak možné navázat a začít znovu hospodařit na svém. Rozhodně tu ale nebyla stejná startovní čára s ostatními. Zemědělská družstva měla sice podle uvedeného zákona tyto majetky vracet, ale činila tak jen velmi neochotně a bohužel (přinejmenším i nedbalostí nových garnitur) mnohde převážily různé majetkové machinace a transformace na jiné subjekty tak, aby mnohé zákonné nároky nemusely být vypořádány.

Je třeba připomínat tuto hořkou pravdu, i když ji mnozí asi nechťejí slyšet. My soukromí zemědělci jsme a nejsme s těmito pohrobky doby minulé na jedné lodi. A věřím, že ani nikdy nebudeme.



Popiska

Selská myšlenka se totiž vyznačuje nikoli touhou po moci, po dotacích, po nekonečných lánách, po neustálém zisku a růstu za každou cenu, jak jsme dnes všichni svědky dokonce u premiéra této země. Selský stav se vyznačuje pracovitostí, úctou ke svým předkům, vztahem ke svobodě a víře, k půdě a ke svému okolí, kde žije. A především touhou předat nejen majetek, ale hlavně nashromážděné zkušenosti, místní znalosti a životní hodnoty dál ve své rodině.

I přes mnohé překážky dnešní novodobí sedláci hospodaří na zmíněné více než třetině půdy v ČR. A to není úplně málo. Navíc věci jsou dnes dál, ne-

držíme v sobě žádnou zášť, nemáme problém jednat i s těmi, kteří bránili ve spravedlivé nápravě věci. Nikdy ale nezapomeneme!

Připomínka obětí

Na druhé straně přes veškerou tragiku, která ji provázela, není kolektivizace tou částí naší historie, která by byla dostatečně připomínána – a to jak široké veřejnosti, tak hlavně mladé generaci. O to, aby tato tragická minulost zůstala stále živým tématem, se dlouhodobě snaží Asociace soukromého zemědělství ČR. Jde o organizaci, která sdružuje více než

7 500 členů, z nichž většina má v rámci své rodiny s kolektivizací velmi neblahé zkušenosti.

K připomenutí tohoto bezpráví nechala asociace vybudovat v roce 2004 před budovou Ministerstva zemědělství v Praze pomník obětem kolektivizace. V letošním roce pak přibyl i pomník obětem akce „Kulak“ na úpatí hory Říp. Mnozí lidé totiž na dobu před rokem 1989 zapominají. Oba pomníky tak mají sloužit k tomu, aby zločiny komunismu nebyly zpochybnovány, ale zejména v jakémkoliv podobě opakovány.

JAROSLAV ŠEBEK,
předseda Asociace soukromého zemědělství ČR

Mladočovské Jericho: Kolektivizace jedné vesnice

Boj rolníků s mašinérií komunistického režimu, která na ně na začátku padesátých let krutě zaútočila, zachytil neofrelým způsobem a s perspektivou křesťana jeden z nich v knize „Mladočovské Jericho“. Až letos se jeho kronika dočkala vydání.

„Jako člen rolnického stavu chtěl bych zde věrně zachytit vše, co jsem viděl a prožil v posledních letech jeho existence. Jak byl uveden do pohybu krumpáč, kterým bylo rozkopáno a zničeno vše, co po dlouhá staletí tu žilo a se osvědčilo,“ začíná jí zápisky soukromého zemědělce a písmáka Jana Boštíka. Dlouhou dobu sloužily jen historikům jako poměrně zajímavý pramen a popis vzniku družstva v jedné z vesnic, ale jeho kronika je mnohem víc než jen sérií suchých dat a informací. Věřící pisatel z nich vytvořil literární paralelu starozákonního příběhu o pádu Jericha.

Nedávno se text konečně dočkal i knižní podoby. Vydalo jej Regionální muzeum v Litomyšli spolu s vydavatelstvím Kodudek. „Sbíral jsem materiály pro disertaci, zabývající se proměnami české krajiny mezi lety 1948 a 1989 a souběžně jsem v práci řešil možnosti spolupráce s Ústavem soudobých dějin. Narazil jsem přitom na jejich právě vydaný interní studijní materiál Kronika kolektivizace malé vesnice,“ popisuje zaměstnanec Knihovny Václava Havla a šéf vydavatelství Kodudek Pavel Hájek, pro kterého jsou knihy vášní – zejména pak ty, kterým sám pomohl na svět.

Boštík kroniku kolektivizace v Mladočově sepsal na začátku sedmdesátých let, kdy rozhodně nemohl doufat v to, že by se kdy dostala na knihkupecké pulty. Asi se jenom potřeboval ze svých vzpomínek „vypsat“. Nejde ale o vyprávění zahořklého sedláka a oběti komunismu, obžalobu režimu podává s no-

blesou. „Přes jisté obtíže jsem si pořídil kopii, a hned s prvními přečtenými větami mi bylo jasné, že se mi do rukou dostalo něco zcela mimořádného. Na rozdíl od ostatních svědectví je Boštík schopen popsat veškeré dění nesmírně plasticky, živě a s nebyvalým nadhledem, nepostrádajícím jak laskavost, tak sžíravý humor. Nejde jen o dokument, ale o strhující literární dílo,“ líčí Hájek, který si předsevzal, že tuto kroniku jednou vydá. Stalo se tak po třinácti letech.

Ponuré a někdy až šokující události Boštík strukturoval do krátkých vypointovaných úryvků, které by se dnes skvěle hodily na populární sociální síť Twitter. Příběhy totiž umí velmi poutavě podat na omezeném prostoru několika desítek slov. Své vyprávění navíc čas od času proloží štěpnou citací, odkazem na známé autory nebo modlitbou v tísni směřovanou k sv. Janu Nepomuckému.

Historická přesnost

Zároveň se ale Boštík vyjadřuje přesně, takřka jako historik. Například jeho analýza nesmyslného označení „kulak“ by mohla bez úprav vplnout do učebnic dějin. „Měl to být rolník nad dvacet hektarů výměry. Avšak při výběru kulaků okresními sekretariáty KSČ a obecními patrony tato hranice klesala pod 20 hektarů, později se ukazují kulaci do 15 hektarů, ba i do 10 hektarů. Podle místních podmínek. Stačilo, když místní organizace KSČ či rada MNV někoho za kulaka označila,“ píše.

Nakonec po dlouhém a vysilujícím boji skončil v JZD se svým hospodářstvím i Boštík, podobně jako mnoho rolníků. Už prostě neměli zdroje ani sílu přesile vzdorovat.

KAREL PUČELÍK

Malí zemědělci jsou solí venkova



V devadesátých letech se k zemědělství vrátil i rod Czerninů, kterému se úspěšně povedlo obnovit hospodářství ve středočeských Dymokurech. Do stavu před kolektivizací se však český venkov už nevrátil, jak říká hospodář a také senátor TOMÁŠ CZERNIN.

V jakém stavu bylo vaše rodové hospodářství, když vám bylo po roce 1989 vráceno? Co bylo nejméně bolestné?

Po vleklé restituci můj otec poměrně rychle obnovil hospodářství na polích, v lesích i na rybnících.

V žalostném stavu byly budovy. Dnes jsou v pořádku, slouží ale většinou jinému účelu než původně. Smutné je, že nebylo možno obnovit navažující provozy (dnes jsem tedy čistý prvovýrobce). Mám na mysli cukrovar, pivovar, mlýn, výrobu sy-

ra... Nejsmutnější je zřejmě osud dymokurského cukrovaru. Nejen že nebyl navrácen, ale dnes už je i zbouraný.

Jak dlouho trvala obnova, než jste se dostali z nejhorsího?

Začátky byly opravdu dramatické. Nebyly nejen peníze, ale ani stroje. Díky prodeji některých nevyužitelných budov jsme však poměrně rychle opatřili moderní stroje a na konci tisíciletí už bylo vše na dobré cestě.

Nicméně zpřetřhání tradice ovlivňuje naše zemědělství dodnes.

Je s politováním, že se naše zemědělství dostalo do stavu, kdy první housle hrají obrovské ze-

mědělské komplexy, které hospodaří většinou na půdě, jež jim nepatří, a ze zemědělství se stal průmysl.

A co lidé? Podařilo se aspoň jim navázat na práci svých předků, najít opět vztah k půdě?

Malých zemědělců, kteří našli odvahu a opět hospodaří, není mnoho. Ti, které znám, ale mají skutečně nadšení a zdravý vztah k půdě. Žijí myšlenkou, že to, co dělají, dělají pro ty, kteří přijdou po nich, a chtějí jim hospodářství předat v co nejlepší kondici. Patří jim úcta a vděk. Jsou solí venkova a celé společnosti. Sám se fídím heslem: „Nezdědili jsme tuto zemi od našich předků, půjčujeme si ji od našich potomků.“

(puč)